

De Westelijke Balkan;

Wie zin heeft in een flinke autorit over voornamelijk uitstekende Duitse en Oostenrijkse autowegen kan vanuit Nederland zonder problemen binnen een dag naar bijvoorbeeld de Kroatische hoofdstad Zagreb rijden. Kroatië is één van de jonge republieken op de Westelijke Balkan die na het uiteenvallen van Joegoslavië begin jaren 90 haar eigen weg is gegaan. De andere landen die samen met Kroatië het gebied van de Westelijke Balkan vormen zijn Slovenië, Servië, Macedonië, Kosovo, Montenegro, Bosnië en Herzegovina en Albanië.

Voor diegenen die wat minder gecharmeerd zijn van autorijden is vliegen een prima alternatief. Vanaf Schiphol zijn dagelijks rechtstreekse of efficiënte overstapluchten naar de belangrijkste steden in het gebied. Voeg daarbij dat ook binnen het gebied de verbindingen goed tot uitstekend zijn verzorgd en het mag duidelijk zijn dat logistiek geen hinderpaal kan zijn bij het zakendoen met deze landen. Integendeel, dit soort voorzieningen zijn een sterk punt van het gebied.

Toetreding EU

In een heel ander opzicht komen de landen van de Westelijke Balkan ook steeds dichterbij. Slovenië is sinds 2004 al lid van de Europese Unie. Kroatië is een heel eind op weg om de onderhandelingen af te ronden en richt zich op lidmaatschap binnen twee tot drie jaar. Macedonië en Montenegro hebben ook al de status van kandidaat-lid bereikt en niet uitgesloten moet worden dat Servië binnen een jaar in dezelfde positie komt.

Met de toenadering tot de Unie en daardoor het wegvallen van handelsbarrières, nemen de mogelijkheden voor het Nederlandse agrobusinessleven in deze landen alleen maar toe. Wat nog wel eens over het hoofd wordt gezien, is dat traditioneel goede banden bestaan met voormalige Oostbloklanden die niet lid zijn geworden van de Europese Unie. Servië heeft bijvoorbeeld via CEFTA-afsprake

ken goede toegang tot de Russische markten. Voor wie daarvan gebruik wil maken kan dat een goede reden zijn om Servië als uitvalsbasis voor zijn (export)activiteiten te gebruiken.

De Servische overheid zal in ieder geval niet tegenwerken. Het land is er zeer op gebrand om buitenlandse investeerders aan te trekken en stelt aantrekkelijke subsidies in het vooruitzicht voor buitenlandse bedrijven die in Servië willen investeren. Ook de andere landen beschikken over instrumentarium

om buitenlandse investeerders te faciliteren. Als dan ook nog eens bedacht wordt dat de loonkosten laag zijn; er voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar is; en

Seminar tijdens Novi Sad International Agricultural Fair

In Novi Sad heeft jaarlijks, in mei, de International Agricultural Fair plaats. Dit jaar, van 14 tot en met 21 mei, is het tijd voor de 78^e editie. Tijdens de beurs is het de kans aan meer dan 1500 exposanten om zich te presenteren aan de agrarische sector tijdens de grootste agrarische beurs van Zuidoost Europa. Meer dan 300.000 bezoekers schuifelen langs de stands en de beurs biedt uitstekende mogelijkheden om je kansen te verkennen in de Westelijke Balkan.

De landbouwafdeling Zagreb/ Belgrado is ook aanwezig. Wij zijn niet aanwezig met een stand, wel biedt de afdeling een seminar aan over investeringskansen in de regio. Een van de sprekers is onder andere Milos Milovanovic, assistent van de minister van landbouw voor Servië, Dušan Petrović. Het seminar is op woensdag 18 mei. U kunt ook aanwezig zijn bij dit seminar. Neemt u voor meer informatie contact op met de landbouwafdeling in Zagreb. Zie ook http://www.sajam.net/live/Calendar_of_Events/2011/International_Agricultural_Fair.

dichterbij dan u denkt

Kansen in Servië

specifiek voor de landbouwsector sprake is van beschikbaarheid van goedkope en goede landbouwgrond, prima klimatologische omstandigheden en bereikbaarheid, dan wekt het alleen maar verwondering dat niet meer Nederlandse agro-ondernemers zich oriënteren op het gebied.

Ongetwijfeld zal het recente verleden een rol spelen bij de perceptie van voormalig Joegoslavië. Oorlogsgeweld en collectivistische aanpak van de economie staan bij velen nog op het netvlies. Het valt niet te ontkennen dat minder dan twintig jaar na de omwentelingen er nog steeds invloed merkbaar is uit deze vroegere perioden. Markt- en ketendenken, efficiënt ondernemerschap, wisselwerking overheid-bedrijfsleven: het is allemaal voor verbetering vatbaar. Die verbetering is echter wel aan de gang, niet in het minst vanwege de eisen die Europa stelt aan goed bestuur, marktwerking en bijvoorbeeld het produceren van veilig voedsel.

De Nederlandse agro-export naar de landen van de Westelijke Balkan vertegenwoordigt momenteel op jaarbasis een waarde van ongeveer € 300 miljoen. Levend vee, vlees, zuivelproducten en uitgangsmateriaal voor de tuinbouw zijn de belangrijkste exportcategorieën. In deze cijfers zijn de export van machines en installaties niet opgenomen, maar ook hiervan wordt per jaar voor enige tientallen miljoenen euro's geëxporteerd. De komende jaren blijven dit, gecombineerd met levering van technische expertise, aantrekkelijke markten vanwege het moeten voldoen van betreffende landen aan Europese eisen.

De Nederlandse import van landbouwproducten uit de Westelijke Balkan is met een waarde van ongeveer € 25 miljoen zeer beperkt. Toch liggen ook hier aantrekkelijke kansen voor Nederlandse (import)bedrijven. In het gebied worden namelijk kwalitatief uitstekende producten gemaakt die vanwege ontbrekende of niet toereikende marketinginspanningen in West-Europa niet of nauwelijks bekend zijn. Te denken valt aan zachte fruitsoorten als frambozen, bramen en bessen, maar ook honing en wijnen die vaak ook nog eens biologisch zijn geproduceerd.

Langetermijninvestering

Ontwikkelingen in de regio lopen gestaag door. De markt op de Westelijke Balkan is zeker in beweging en Nederlandse ondernemers kunnen daar absoluut hun kansen grijpen. Concurrentie uit andere landen is echter wel actueel. In diverse sectoren, met name, sierteelt en tuinbouw, steken Italië en Israël regelmatig hun hoofd om de hoek.

De landen moeten als een langetermijninvestering worden beschouwd. Winst op korte termijn ligt niet voor de hand. Maar wie bereid is langere tijd te investeren in 'nieuwe' Europese markten zal zeker de mogelijkheden vinden in deze regio. De landbouwafdeling van het ministerie van

Met name in Servië liggen op dit moment mogelijkheden voor Nederlandse ondernemers.

Dat er kansen liggen wordt ook erkend door de formele oprichting van een High Level Werkgroep Servië-Nederland. Het toegenomen aantal activiteiten tussen beide landen en de groei die Servië doormaakt in de agrarische sector hebben tot deze oprichting geleid. De agrarische sector in Servië maakt zo'n 25 procent deel uit van het bruto nationaal product. Door de oprichting van deze werkgroep wil het Servische ministerie van Landbouw de agrarische sector naar een hoger plan tillen. Tijdens een eerste vergadering in september 2010 was er aandacht voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU, het toekomstige lidmaatschap van Servië en de samenwerkingprojecten tussen Nederland en Servië die al lopen of van start gaan. Focus van de werkgroep blijven wetenschappelijke-, beleidsmatige en handelssamenwerking. Nederland kan een sterke rol vervullen waar het gaat om kennisoverdracht.

Nederlandse ondernemers zijn zeer welkom in Servië. De Serven zijn Westers georiënteerd en bekend met de westerse zakencultuur. Serven zijn over het algemeen niet erg formeel, maar hiërarchie is wel belangrijk. Gastvrijheid staat voorop en investeren in persoonlijke relaties en het netwerk loont dan ook. De landbouwafdeling in Belgrado helpt u graag bij het vinden van de weg op de Servische markt.

Bron: NL EVD Internationaal

EL&I speelt op de ontwikkelingen in door organisatie van matchmaking-activiteiten, faciliteren van in- en uitgaande missies en creëren van publiciteit in de lokale media.

Adrie de Roo, landbouwwaad Zagreb